

FERENCZ JÓZSEF PÜSPÖK MEGNYITÓ BESZÉDE.

— Az egyházi főtanács közgyűlésén.*) —

Méltóságos és főt. Egyházi Főtanács! Midőn a legmelegebb atyafiságos szeretettel üdvözölném ez alkalommal is egy. főtanácsunknak ily szép számmal egybegyült tagjait, meg vagyok győződve, hogy mindnyájuknak közérületével találkozom, ha jelenleg e főtanácsunkat megnyitó beszédemet is kiválóan azon férfiú emlékének szenteltem, ki egész életét egyházunknak szentelte, mert szép és munkás életének összes gyümölcseit annak oltárára tette le, annak javára áldozta.

E férfiú — nincs miért mondanom — f. évi szept. 22-én elhunyt Berde Mózsza áldott emlékü afia, a ki részben már ismert s nemsokára bemutatandó végrendeletében vallásközönségünket tette általános és egyetemes örökösévé, mi által több, mint egy félmillió forint gyarapodást veendő kisedel egyházunknak közvagyonára.

Valóban, nem tudok méltó szavakat találni, a melyekkel nagy és nemeslelkű végrendelkező afia iránti hálámat, hálánkat, egész vallásközönségünk mély és igaz háláját kifejezhessem e méltán fejedelminek nevezhető hagyományáért.

Az isteni gondviselés ugyan sohasem hagyta magát tanubizonyosság nélkül az ő dicsőségét munkálni törekvő egyházunkban. Időről-időre támasztott kebelében nemcsak bölcs vezéreket, hivatott prófétákat és buzgó apostolokat, a kik kicsiny unitárius sergünket gyakran nagyon is szomorú bujdosásában vezessék, bátorítsák és kintartásra buzdítsák, hanem rendelt számunkra bőkezű és nemes szívetű Maecenásokot is, a kik egyházunkat válságos helyzetéből mindannyiszor kisegítették, s annak fentartása és biztosítása érdekében készek voltak tőlük kitelhető legnagyobb anyagi áldozatokat meghozni.

Emlékezzünk csak vissza, hogy a múlt száz végén, csaknem ez időtájt miként mentette vala meg bőkezű hagyományával a halhatatlan emlékü Zsuki László egyházunkat a megsemmisüléstől.

Ki ne tudná közöttünk, hogy mit köszönhetünk Augusztinovic Pálnak, s hogy e század első feléről másokat ne említsek: Koncz Jánosnak? De mintha éppen a szükségek mérvéhez képest napjainkban az isteni gondviselés is mind több meg több jelét kívánná

*) Múlt füzetünkbe (335. l.) hiányos szöveg közöltetvén, itt adjuk a teljes szöveget. Szerk.

kimutatni egyházunk iránt: Jobbágy András, Kelemen Benő s a róm. kath. vallásu, de egyházunkat szintén örök hálára kötelező b. Baldácsy Antal után alig egy pár évvel ezelőtt csaknem egymás nyomába léptek Kovács Dénes nevével, Bencze Annával és Derzsi János. És most jött Berde Mózsá, a nagyok között is a legnagyobb, a mint mondtam fejedelmi hagyományával, a melyhez hasonlóban még sohasem részesült egyházunk s ha fog is még valaha részesülni, addig bizonyosan ismét több eltűnik s újabb századokat kell egyházunknak átélnie.

Igen! mert ha eddig kételkedtünk volna is Mlgs. és Főt. Egyh. Főtanács! egyházunk jövőjében, erre okunk többé nincs. Korábbi jótévőink szintén szép és becses alapítványai mellett, Berde Mózsánk legujabb hagyatékában egy oly anyagi erőforráshoz jutandunk, a melylyel — Isten segedelmével — a nemes harczot immár csakugyan megharcolhatjuk. Annyi bizonyos, hogy soha több joggal nem vehettük ajkainkra amaz evangéliumi biztatást, melyet századokon át, a legnehezebb időkben is, mintegy jelszóul használtak hitelődeink: *Ne félj kicsiny sereg, mert tetszett a ti atyátoknak, hogy országot adjon nektek.*

Azonban, a midőn így mindenesetre több reménnyel és nagyobb bizalommal tekinthetünk a jövő elébe, egy perczre se bizzuk el magunkat s ne gondoljuk, hogy most már egyszerre begyógyíthatjuk minden sebünket s kipótolhatjuk minden szükségünket. Hiszen, ha összes tőkénk csak évi jövedelemmé változnék is, még akkor is maradna fenn valamely szükségünk. Ne adjunk helyet keblünkben különösen a korszellem ama mindinkább terjedő és — sajnos — egyházunkban is itt-ott már nem egyszer nyilvánuló szerencsétlen irányzatának, mely az idealismust nem ismeri s a barátságánál elkezdve egészen a hazafiságig és hit-hűségig mindennek árt szab s mindent az anyagi mérlegre tesz és ha ezen a haszon és jutalom nem nyomja le a munkát és a fáradságot: kész a panasz és a zúgolódás. Órizzük meg és ápoljuk legalább egy kis részecskéjét hitelődeink amaz önzetlen vallásos buzgóságának és áldozatkészségének, a melynek oly ritka, mondhatni, utolérhetlen példája volt b. e. Berde Mózsánk is, a ki kész volt önmagát teljesen megtagadni, kora ifjuságtól kezdve egyszerűen, hogy ne mondjam, szegényesen élt és azt az életmódot megtartotta akkor is, a mikor minden fényűzést megengedhetett volna magának — csak azért, hogy annál többet hagyhasson szeretett egyházának. Bizony ha talán magunk is hajlandók voltunk gyakran az ő takarékoságát, szűk markuságát balul itélni meg, most láthatjuk, hogy azoknak a legnemesebb indokok szolgáltak alapul, most kénytelenek vagyunk megvallani, hogy ő látszólagos anyagiasság gondolkozásmódja mellett a legidealisabb ember volt, a kit mi megközelíteni sem tudunk. Mert, úgy hiszem, hogy az idealismusnak nincs biztosabb mértéke, mint az, ha valaki egy nemes eszméért, a közjóért önmagát is meg tudja tagadni.

De nem folytatom tovább, mert nem e helyre tartozik most, hogy b. e. Berde Mózsza afiának életrajzával foglalkozzam. Én csak annyit akarnék ezúttal elérni, hogy nagybecsü végrendeletének ne csak anyagi, hanem erkölcsi és szellemi részét is figyelemre méltassuk, megbecsüljük, s egyházunk javára ezt is ép úgy értékesíteni igyekezzünk, mint amazt.

E tekintetben nem tudok ellentállani magamnak, hogy addig is, míg a boldogult végrendeletét a maga egészében megismerhetné a Mltsgs. Főt. E. Főtanács, rá ne mutassak annak az egyházát igazán szerető unitárius lélek gondolkozásmódját jellemző egy pár vonásra. A nemes végrendelező ugyanis saját elhatározását indokolván, vallásközönségünk nyomasztó szükségeire hivatkozik, szembeállítván ezekkel más egyházfelekezeteknek részint királyi, részint gazdag magánadományozások által jóval kedvezőbb helyzetét. Vajha azt mondhatnók, hogy ez az indokolás már csak a multa tartozik s arra többé szükségünk nem lesz. De sajnos, ezt a jövőben sem kerülhetjük ki. Sőt a tárgyalások rendjén jelen főtanácsunknak is alkalmá lesz meggyőződnie arról, hogy a mi egyházunk segélykiáltása sem részesül abban a meghallgattatásban, a miben a más egyházaké. Mert a míg a többi protestáns felekezeteknek most már évről-évre emelik az 1868-ban megállapított állami egyházi segélyt, a mi egyházunknak ez iránti kérése legközelebből is figyelmen kívül hagyatott. Ezért szükséges ma is és szükséges lesz sokáig, hogy Berde M. afiának ezen szívünk-höz szóló elhatározása, mint egy örök „mementó“ szívünkben maradjon vésvé, s nemcsak anyagi javainak, hanem gondolkozásmódjának is örökösei legyünk.

A másik, a mit a boldogult végrendeletéből ki akarok emelni, e nyilatkozata: „Tőkepenzeim és ingatlan birtokaim gondos és hasznos kezelése iránt meg vagyok győződve, esmervén vallásközönségünk lelkiismeretes kezelési rendszerét és szokását, mégis, miután korunkban a kapzsiság és korrupcio annyira terjed, nem tudom eléggé kérni az illetőket, hogy ezen czélokra tett, sok sok fáradsággal, áldozattal szerzett hagyományomat épségben őrizze meg, mire egyéb-iránt felelősséggel is köteles“, így szól a nemes végrendelező egy helyen. E bizalom, a melylyel Berde Mózsza afia szép vagyonát kezeink közé tette le, oly elismerés, a melyet részemről nem tudok eléggé megköszönni mindazok nevében, a kiket ez elismerés ez idő szerint illet. Vajha e bizalom is örökségül szállna mi reánk. Mert szegénységünknel is nagyobb veszedelem lesz egyházunkra nézve, ha egymás iránti bizalmunkat elveszítjük. Természetesen, hogy ettől aztán csak az óv meg, ha az a kapzsiság és korrupcio, a melyre a nemes végrendelező is figyelmeztet és a mely a mai társadalomban — sajnos — csakugyan oly mindennapos, a mi egyházunkban nem üti fel gonosz fejét, nemcsak, hanem mint eddig, úgy ezután is nem azon fogunk gondolkozni, hogy ki, mi módon használhat legtöbbet a közvagyonból, hanem hogy azt okos gazdálkodás és takarékoskodás által hogyan gyarapíthatjuk s legközelebből a Berde Mózes afia ál-

tal kezünkre bizott szép vagyont is, hogy kezelhetjük úgy, hogy az ő végakarátát mindenekben hiven és lelkiismeretesen teljesítve, a megjelölt nagy és nemes czélokra szintén gyarapítva adjuk át az utánunk következő nemzedéknek. Bizonyára ez lesz legméltóbb hálánk Berde Mózsá iránt, kinek emléke legyen örökre áldott közöttünk.

És most engedje meg a Mltsgs. és főt. Egyházi Főtanács, hogy az érzés hatása alatt, mely Berde M. afiának nagy és nemes emléke előtt keblemet elárasztja, s nem kétkem, hogy a Mlgs. és főt. Főtanácsot is fogva tartja, minden további elmélkedést, a mi talán megnyitó beszédemben még helyet foglalhatna s a mire tán kötelességem is lenne kiterjeszkedni, mellőzve, egyszerűen felhívjam becses figyelmét az előttünk álló nagyfontosságú tárgyakra. Vezesse tanácskozásunkat most is, mint mindig, a kölcsönös szeretet, mely a nézetek és vélemények különfélesége mellett sem engedi megzavartatni az összhangot, az egyetértést, a jó békességet. Istennek szent áldása legyen rajtunk. És ezennel megnyitom jelen egyházi főtanácsi gyűlésünket.

Gyöngymondatok.

(Ujkori íróktól.)

Elbizakodás.

Miért oly dúrvák a gazdagok a szegényekhez? mert nem félnek, hogy szegényekké lesznek. Miért veti meg annyira a nemesség a népet? mert a nemes ember soha se lesz polgárrendűvé. Miért könyörületlenek a királyok alattvalóikhoz? mert arra számítanak, hogy soha se lesznek oly emberekké. *Rousseau.*

A bölcseséget a bizakodással megegyeztetni oly bajos, mint a bűnnel a szerénységet. *Hume.*

Mint a szemdagadás a látásnak, úgy a dagályos lélek az érzelmenek homályosítója. Hogy a fenyték hasson, le kell szorítani a térről minden felfuvalkodást. *Petrarka.*

Elégültség. Elégületlenség.

Az elégült nem fején, hanem szívében hordja a láthatlan koronát, mely nem indiai kőekkel, nem gyémánttal ékes. Ez a korona ritkán királyi. *Shakespere.*

A világ oly nagy és fenséges, hogy gyönyörködve néz reá az ember, — s a ki azt egészen birná, túlgazdag volna: én pedig abból egy darabkával megelégedném. *Blumauer.*

Megelégedésünk avval, a mik lehetünk, és a mivel birhatunk, kedélynehézségeink ellen a legjobb orvosság. *Pockels.*

Használjuk a lélek elégültségét, mikor megjön az; őrizkedjünk vétségeink által azt magunktól elidézni. De ne tervezgessünk annak birtokunkban meglánczolására, mert az ily tervek valóságos bolondságok. *Rousseau.*

Mentől többet szerzünk, annál több szükségünk keletkezik, s annál inkább fut tőlünk a boldogság. *Argens.*

Az egészség és jó kedély előnyösbek a szerencsénél, s ezekre figyelj, s a többit ne számítsd. *Hume.*

Az elégületlen az udvarokhoz és palotákhoz sietve tolul, a hol is arany, zománc és fényes pompa a veszélyt és szolgaságot tündöklévé teszik. *Hagedorn.*

A kinek elég a kevés, nem lehet sok hiával. Azt szokták hiányzónak mondani, a mi a fővényésnéél hiányzik. Ez az oka, hogy az embernél nem sok, hanem minden hiányzik: az is, a mi van, az is, a mit kíván, am azt nem érinti, ezt nem birhatja — egyfelől szándékosan, másfelől kényszerűlten szűkölködik. *Petrarka.*

Gyűjtötte: KISS MIHÁLY.